

TÁ HEILSU- TÆNASTURNAR SKULU VIGAST Í KRÓNUM

Ein av truplastu uppgávu­num hjá einari sjúkrahú­ sleiðslu er at raðfesta heilsutænasturnar innan fyri avmarkaðar fíggjarkarmar. Við vaksandi virksemi á Landssjúkrahúsinum, situr Sigurð Ó. Vang við ábyrgdini at sigla millum skerini

Mortan Østerø

Hóast heilsuverkið hevur fingið nógvar milliónir aftrat í játtanini á hvørjum ári, so er hetta ov lítið til, at raksturin kann hanga saman, sambært Sigurði Ó. Vang, stjóra á Landssjúkrahúsinum.

Hann vísir á, at økta játtanin til heilsuverkið fer til lønarhækkingar, prís­vøkstur á heilivági og øðrum vørum og tæna­stum, økt virksemi og til viðgerðir uttanlands, sum gerast alsamt dýrari. Haraft­rat krevja froyingar sum heild nógv fleiri viðgerðir og kanningar enn fyri fáum árum síðan.

Trupla støðan er, at við árligum samráðingum um játtanir, verður leiðslan somuleiðis bundin av ársroknskapum – altso koma langtíðarætlanir ikki í stóran mun at síggjast positivt aftur í roknskapinum.Við øðrum orðum verða lív og lívs­góðskan hjá froyingum vigað í krónum og oyrum fyri hvørt árið, og torført er at leggja longri ætlanir.

Økt vitan merkir økt virksemi

– Játtanin økist í krónum og oyrum, men fylgir ikki altið lønarhækkingunum, prís­vækstrinum og økta virkseminum, har í ein gjógv kann koma, sigur Sigurð Ó. Vang, Landssjúkrahússtjóri.

Hann vísir á, at heilsuvís­indi eru í støðugari menning og við øktu vitanini er heim­spekiliga grundreglan eisini galdandi: tess meira vitan er tøk, tess minni veit tann einstaki.

– Bara á »PubMed«, ein grunnur við heilsuvísindaligum tíðarritum, eru út­gávur í milliónatali. Tað er ógjørligt fyri hvøt einstakt heilsustarvsfólk at lesa øll tíðarritini, og tað førir eitt slag av paradigmskifti við sær. Tess betri og størri vitanin gerst, tess størri verður tørvurin á servitan innan ávís øki, og breiðu út­búgvingarnar fella spakuliga burtur. Ein skurðlækni, ið inntil fyri fáum árum síðani varðaði av nógvum pørtum av mannakroppinum, er nú kanska serkønur beinskurð-

lækni í akslunum. Altso við betri vitan og viðgerðar­treytum, verður somuleiðis tørvur á størri manning, sigur Sigurð.

Menningin av vitanini á økinum, hevur somuleiðis ført við sær, at til ber at staðfesta fleiri sjúkur, umframt at bjóða fleiri viðgerðir. Við áðurnevnda paradigmu­skiftinum, vísir Sigurð Ó. Vang eisini á, at sostatt gerst vanligari hjá eitt nú kommu­læknum at vísa sínum sjúklingum til sjúkrahússer­læknar og at umbiðja størri tal av kanninum.

Stórir kostnaðar-vækstur

Eitt av økjunum, sum seinastu árin er vorðið væl dýrari at reka, er parakliniska økið (rannsóknarstovukanningar og røntgenkanningar), sum stórar iløgur hava verið gjørðar í farnu árin.

– Vit hava gjørt stórar iløgur í rannsóknarstovuna og røntgendeildini hjá okkum, har umstøðurnar og útgerðin fylgir væl við menningini. Dagfórdu um-

støðurnar loyva okkum at handfara uppaftur fleiri royndum av ymsum slag, uttan at hava økt um starvs­fólkatalið. Tó er tað ein ógvuliga tungur fíggjarligur postur, og talið av rann­sóknarstovukanningum, ið verða sendar til Danmarkar er eisini í stórum vøkstri, sigur Sigurð.

– Ein onnur avbjóðing er økta nýtslan av »serstakum heilivági«. Tað er eingin ivi um, at lívfrøðiligi heilivágurin sum heild er ógvuliga góður, men hann er somuleiðis væl dýrari enn vanligi heilivágurin. Harumframt fylgja neyðugar tæna­stur við nýtsluni av slíkum heilivági – í summum førum virkar heilivágurin nevnliga ikki, og tiskil er neyðugt við regluligari eftirkanning av sjúklingunum, ið fáa heilivágin, sigur hann.

Sambært Sigurði, kunnu útreiðslurnar fyri eina dosu av lívfrøðiligum heilivági saktans svara til kostnaðin av einari spildurnýggja far­teldu, og tiskil er týðningar­mikið at steðga viðgerðini,

um heilivágurin ikki riggar fyri sjúklingin – bæði úr einum fíggjarligum og heilsu­ligum sjónarhorni.

– Politiska skipanin hevur avgjørt tikið prís­vøksturin á heilivágnum í álvara, og játtanin er økt tilsvarendi farnu árin. Men skal grund­raksturin á Landssjúkra­húsinum minka, samstundis sum sama Landssjúkrahús tekur á seg størri virksemi og dýrari heilivág fyri somu ella færri pengar, verður tað ein avbjóðing at raðfesta og brúka dýra heilivágin rætt, sigur Sigurð Ó. Vang.

Óvæntaður eftir-spurningur torførur

Mammografiin er eitt gott dømi um ein ikomnan »bráðeftirspurning«, sambært Landssjúkrahússtjóranum.

– Vit sóu eitt vaksandi tal av kvinnum – bæði við og uttan ávísingar frá kommu­nulæknum – sum tørv­aðu kanning. Áleið 200-300 kvinnur vóru í bíðirøð, og har í millum kvinnur, sum kanska ikki vóru í upplagda vandabólkinum. Her síggja

vit eitt gott dømi um, at viðgerðartørvurin veksur, men fíggingin til øktu viðgerð­irnar fylgja ikki neyðturviliga við. Sum leiðsla verða vit sostatt noydd at leggja størri arbeiði á tey somu ella færri starvsfólk, fyri at fáa fíggjarligu endarnar at røkka, sigur hann.

Fíggjarliga trýstið hevur somu avleiðingarnar sum líknandi umstøður hava á vanligar fyritøkur. Leiðslan verður noydd at rationalisera við skynsomum vørukeppi, útbjóða vørur ogtænastur, betra um mannagongdir og minka um starvsfólkini í summum førum.

Viga í krónum

Tað eru hóast alt menniskju, ið eru »kundan« hjá heilsuverkinum og eftir­spurda vøran er leking fyri eithvørt. Allar tæna­stur eru ikki tøkar til ein og hvønn, vegna avmarkaða fígg­ing – tiskil verður neyðugt at avgera hvørjar mest neyðugu tæna­sturnar at veita kundunum. Við avmarkaðu fíggjarkørmunum til eitt viðbreki